

30 aastat – vähe või palju

Lastekaitse Liidu president Ene Tombergi kõne 26.oktoobril

Lastearstide algatusel moodustatud Eesti Lastekaitse Liidu initsiatiivgrupi üleskutse Eesti avalikkusele „Eestimaa laps vajab abi“ leidis ajakirjanduse vahendusel nii suurt vastukaja, et otsustati kokku kutsuda üldkogu koosolek. Tänuõnad teile – Leo Tamm, Kalju Mitt, Viktor Sarapuu, Udo Mirme, Tõnu Ots, Arvo Valton. Esimene üldkogu toimus 02. oktoobril 1988 Ugala teatrimajas, osalejaid 259. Kõrvuti põhikirja vastuvõtmisega otsustati asuda ellu viima ÜRO Lapse Õiguste Konventsiooni põhimõtteid. Meie tõlgenduses kõlas paar mõtet neist nii:

- Lapsele tuleb seaduste ja kõigi teiste vahenditega kindlustada eriline kaitse ning tagada võimalused tema igakülgselt füüsiliseks, vaimseks, kõlbliseks ning sotsiaalseks arenguks;
- Laps peab igas olukorras olema nende hulgas, kellele esmajärjekorras kindlustatakse kaitse ja abi.

ELL moodustus regionaalsetest osakondadest – Viljandis, Tartus, Pärnus, Valgas, Kohtla-Järvel, Raplas ja Tallinnas. Sama aasta novembris toimus koostöös Soome Lastekaitse

Keskliidu ja Mannerheimi Liiduga suur perepidu „Maa tuleb täita lastega“, kus eestseisuse vanem Leo Tamm püstitas 3 küsimust: Milline on see maa, mida tahame täita lastega? Milliste lastega tuleb täita Eestimaa? Millisele maale me ei tahaks jätta oma lapsi ja lapselapsi? Viimase küsimuse vastus kõlas nii: Maale, kus laulev revolutsioon on muutunud nutvaks revolutsiooniks; kus elukorraldus ja seadused kahjustavad last juba emaülas, kus alates lastesõimest sisendatakse lastele võõraid väärtusi; kus noormehi võib sõjaväeteenistusse saata ükskõik millistesse tingimustesse ja kliimavööndisse.

Loodud oli juba koostöö Soome ja Rootsi lastekaitse organisatsioonidega. Meie esimene ühisprojekt oli „*sovitaan*“, mis pani aluse liidu konverentside sarjale „Meie lapse mured“. Lepituse eesmärgiks on leida teed kannatanu ja noore õigusrikkuja lepitamiseks. Meil puudus ju igasugune informatsioon alaealiste õigusrikkumiste kohta ning ülevaade kinnipidamiskohtades valitsevast olukorrast.

1989. aastal võeti liit vastus IFCW liikmeks. Samal aastal koostasid Balti mere äärsete riikide lastearstid ühise pöördumise Balti mere regiooni riikide juhtide poole üleskutsega toetada keskkonna saastamise vähendamist, et sel teel parandada laste tervist ja säilitada nende riikide genofondi. Suur tänu president Arnold Rüütlile pöördumise vastuvõtmise ja lastekaitseliikumisele kaasaaitamise eest!

Valiti toimkonnad nt lapse arengu tagamise, lastekaupade ja laste toitlustamise, usaldusabi, suhtekorralduse, teadusuuringute, puuetega ja krooniliste haigustega laste tervise ja olme, noorte seksuaalkasvatuse ja –tervishoiu, isegi ehitustoimkond. Põhiliste töösuundadena nähti vajadust luua igasse maakonda noorte- ja turvakodud, luua SOS lasteküla ja pere-tüüpi lastekodud, pakkuda lastekaitsetöötajatele koolitust ja täiendõpet.

Konverents Meie lapse mured sai iga-aastaseks traditsiooniks. Teemad: Ühiskond ilma vägivallata, Eesti lastekaitse uuenevas Euroopas., Laps ja meedia, Lapsed tänaval, Õpilase probleemid koolis, „Kes kasvatab, kui kõik kasvatavad?“, ...

See oli aeg, kus suur puudus oli toidust, vaktsiinidest, ravimitest jms. Püüdsime oma välissõprade abiga leevendada toiduvähesust toiduainete jagamisega. USA osutas abi vaktsiinide saamisel. Konkreetsed sponsorid Richmondist saatsid ca 465 lapsele rahalist abi Arenes projekt „Laps ja vägivald“ – tänane Tiina Vallikivi, kes viis esmakordselt vabariigis läbi õpilaste küsitluse nende vägivalla kogemusest. Alustasime projektiga „Lapsele oma kodu“ – aitäh eestvedajatele Aleksander Kotšubeile ja Ulvi Jakobsonile. Projekti eesmärk oli toetada lastekodulaste tagasipöördumist oma bioloogiliste vanemate või eestkostevanemate perre.

Hiiumaa LKÜ alustas projekti „Laste suvepuhkus“, milline pani aluse suvelaagrite programmile. 1995. aastal alustasime Pivarootsi laagri väljakujundamisega ja 1997. aastal Remniku lastelaagriga. Edasi toimusid ühingutes oma 2-3-päevased perelaagrid eesmärgiga toetada pere ühistegevust ja koolitada vanemaid.

Koostöös ministeeriumite, Eesti Lastefondi ja UNICEF-Eestiga jõudsimel pikkade arutelude tulemusel 1992. aastal oma lastekaitseaduse väljatöötamiseni, mis jõustus järgmisel aastal. 1995. aastal külastas Eestit Hilary Clinon, kelle 25 000 dollarine tšekk tagas meie lastele eakohase emakeelse kirjanduse kättesaadavuse oma õiguste tundmaõppimiseks. Aitäh, Leelo Tungal ja Kirke Kangro selle esimese, roosa „Mul on õigus“ raamatukese eest. Eessõnas kirjutab Leelo: „Et meil oleks kergem koos elada, selleks on kindlaks määratud inimeste õigused ja kohustused – ka laste omad“. Lapse õiguste projekt algas siis ja kestab tänini. Malle Hallimäe - tänusõnad sulle selle pika loomeprotsessi eest. Kuidas õpetada õpetajaid nii lasteaias kui koolis? Appi tulid Karin Edenhammer ja Lotta Polfeldt Rootsist ning legendaarne Simone Ek – oodatud koolitaja paljudes maades. Avati Lapse Hääle keskus infomaterjalide jaotamiseks ja koolituste läbiviimiseks. Malle koostas õpilastele trükise „Kas mina tean“

1994. aasta sügis saabus Estonia katastroofiga, mille järel sündis projekt „Lapse lein“, mille käigus toimusid nii koolitused kui sellekohase käsiraamatu valmimine. Liit kaasas õpilasi aktiivselt tegelema mitte ainult oma õiguste ja kohustuste tundmaõppimisega, vaid arutama ka üldpoliitilisi küsimusi. Alates 1997. aastast toimusid iga-aastased laste külaskäigud Riigikogusse koos omapoolsete ettepanekute üleandmisega noorte elu korraldamiseks. Noored on siiani meiega, tänase noortekogu liikmed on säravad esineja mitte ainult oma maal, vaid ka EUROCHILdi üritustel teistes riikides ja Euroopa Parlamendis. Üks põhiküsimus on olnud: Millistes küsimustes ja kuidas suudavad õpilased kaasa rääkida ühiskonnaelu küsimustes? Tänu teile – Annika, Kiira ja Helen. Noortekogust on kujunenud Noorteparlament eesmärgiga kaasata noori riiklikesse otsustusprotsessidesse andes neile võimaluse noori puudutavates probleemides kaasa rääkida.

Majanduslik seis muutus vähehaaval paremaks, aeg oli mõelda ka laste huvi- ja vaba aja tegevusele. 1995. aastal algatasid Ants Siimer, Reet Kose, Ants Sild, Mari Ambre laste murdelaulude ja –luule päevade korraldamise, mis 2-3-päevaliste üritustena aitasid lastel õppida tundma oma kodukandi keelt ja murdeid. Lauldi ja tantsiti küll Albu vallas, Toril, Hiiumaal, Tallinnas, Paistus jm.

Olime muutunud riigile arvestatavaks koostööpartneriks ning 1994 langetas riigikogu otsuse, mille kohaselt hasartmängumaksud laekuvast summast 7% eraldati LKL tegevuse toetuseks. See oli aastateks suur abi liidu tegevuse koordineerimisel ja erinevate ürituste läbiviimisel.

Vägivald kodus, koolis, kogukonnas oli siiski suur probleem. 1995. aastal viisime koos reklaamibürooga ZOOM läbi esimese kampaania „Ära löö last“, millega teavitasime üldsust kehalise karistuse julmusest ja soovisime muuta üldsuse arvamust füüsilisest vägivallast kui kasvatusvahendist. Järgmiste kampaaniatega aa 1997 ja 2000 keskendusime ka vaimse vägivalla ohtlikkusele. Koos Mannerheimi LKL avaldasime raamatukese „Nutikas kasvatus“, millele järgnes Kristi Kõivult tore nõuanderaamat vanematele „Mida teha siis, kui su laps...“, ning hiljem kogumike sari „Antisotsiaalse käitumisega õpilased“ Puiatu kooliõpilaste tegevuse näitel. Olime omandanud teadmisi, rakendanud ka sekkumismeetmeid ja meil oli, mida teistele öelda.

Erki Korp käivitas 1996. programmi „Lastekaitsetöö sotsiaalvõrgustikus“, et selgitada lahendamist vajavaid probleeme maakondades ja väiksemate kohtades. Annika Veigel alustas laste ja noorte nõustamise programmi, millega arendati kohtadel perede tasuta nõustamist. Tegutsema hakkas öhtune noorte usaldustelefon, infoserver internetis ja

noorte vestlusliin. Sajandi lõpul tegime koostöös ETV saatemeeskonnaga saadet „Rusikas“, kus saadete käigus mängiti stseene probleemidest peres, mida siis psühholoogid lahti mõtestasid.

Ka kohalikes ühingutes algatati suuri projekte. Aitäh, Sirje Vaher, kes sa Raplamaal alustasid pahuksisse sattunud laste teraapiaga. Kaasati 7-12-aastased lapsed, kes olid politseisse sattunud pisivarguste pärast. Kasutati psühholoogilist teraapiat, millesse põimiti elamuspedagoogikat ja seikluskasvatuse meetodikat. Võrsus üleriigiline projekt „Seiklus“

Ka lasteaiad vajasid tuge ja algas projekt „Otsi Otti ehk eksinud laps metsas“. Kuidas toimida eksimisel või kriisisituatsioonides, seda õpetasime lasteaialastele.

Olime teiste riikide eeskujul jõudnud vajaduseni luua lasteombudsmani ametikoht, sellekohane survestustegevus valitsusele päädis 2011. aastal vastava ametkoha loomisega. Tänu, Andres Aru, et oled seda vankrit nii tasakaalukalt vedanud ja meid partnerina hinnanud.

Üha julgemalt tõstatasime laste probleeme valitsuse ees korraldades aktsioone peretoetuste suurendamise ja tasuta koolitoidu toeks. Ühise mure meetodi tutvustamine jõudis aina enamatesse koolidesse. Sillamäel avati perekeskus ja koolijärgne hoid algklasside õpilastele. Ühinesime Euroopa

Komisjoni projektiga „Turvalisem Internet“. Aitasime kaasa aasta hea lasteraamatu valimisele. Plakatikonkursil „Joonista mulle õigus“ osales üle 600 õpilase. Tallinna koolides viidi läbi projekti „Võitlus koolikiusamisega“. Äärmiselt oluliseks oleme alati pidanud väikelaste ja koolieelikute kasvatustööd. Rahvusvaheline konverents „Kes kasvatab kui kõik kasvavad“ 2010. aastal andis ülevaate parema praktika näidetest meilt ja mujalt. Projekt „Vitsaga või vitsata“ jõudis nii lasteaedadesse kui ka koolidesse. Koos Taani lastekaitsjatega alustasime tänaseks väga populaarseks kujunenud karukeste projekti „Kiusamisest vaba lasteaed“. Koos Soome LKKL valmis kogumik „Tasa ja targu“ positiivsest vanemlustest. Vajadusest sekkuda ebaseadusliku sisuga materjalide levitamisse interneti vahendusel loodi veebipõhine tasuta vihjeliin. Jätkusid koolitused „Vitsaga või vitsata“. Püüdsime jõuda erinevate lasterühmadeni, valmis käsiraamat „Suunised praktikutele. Asendushoolduselt lahkumine ja järelhooldus“

Lõime oma fondi Eesti Rahvuskultuuri Fondi juures tunnustamaks igal aastal aktiivset ja empaatiatundega õpilast.

2012. aastal jõudime Riigikogus olulise tähtsusega riikliku küsimuse „Võitlus laste ja noorte vaesuse ja tõrjutusega“ aruteluni. 2019 on ilmselt uuesti aeg sama küsimuse tõstatamiseks ja laiapõhjaliseks aruteluks juba uue parlamendi koosseisu saadikutega.

Aastate jooksul oleme aidanud kaasa poliitika kujundamisele nii Eesti kui ka Euroopa tasandil arvukate sisendite ja arvamuste ettevalmistamisega laste hoolekande korralduse, HEV-kontseptsiooni, karistusseadustiku, omavalitsuskorralduse reformi ja perekonnaseaduse kohta. Viisime läbi uuringu“ Laste osaluse toetamine ja kaasamine otsustusprotsessides“ hea praktika näidete levitamiseks ja lastesõbraliku omavalitsuse toetamiseks. Ilma Helika ja tema põhjalikkuseta selliste arvamuste väljatöötamisel olnuks see võimatu.

Oleme aastast 2012 kaasatud PÖFFi laste õiguste filmiprogrammi koostamise. Koostöös Koostöös hea partneri Eesti Advokatuuri ja Tallinna Ülikooliga alustati lastekaitsetöötajatele õiguslaste seminaride sarjaga „Samal poolel – lapse poolel“. Loodi laste õiguste õppemoodul tulevikus lastega töötavatele spetsialistidele, mida rakendatakse Tartu Ülikoolis. Advokatuur nõustab projekti „Hea nõu lastega peredele“ raames vanemaid õiguslastes küsimustes.

2014. aastal valis ERR heategevusprogrammi Jõulutunnel 2014 partneriks lastekaitse liidu,. Annetustest toetasime 700 lapse huvitegevust. Tänu Helenile, kes koondas kõik taotlused ja viis need toetused omavalitsuteni.

Liidul on kolm toredat kogumikku: „Laps Eesti kunstis“, „Laps loob maailma: laps Eesti lasteraamatute illustatsioonidel“ ning „Laps eesti filmis: laps aegade hõbelõngal.“

Aasta 2015 tähistas ÜRO Lapse Õiguste Konventsiooni täiendava aruande koostamist koos valdkondlike vabaihendustega. Selle esitlemise järgselt tunnustas Õiguste komitee Genfis meid tehtava huvikaitsetöö eest.

2016 algas Euroopa Komisjoni toel 8 riigi koostööprojekt MAPCHiPP eesmärgiga tõsta lastega töötavate spetsialistide teadmisi ja oskuseid multidistsiplinaarse õppe kaudu läbi 12 õppemooduli. Tänu Helen ja Kiira selle projekti tegevuste läbiviimise eest. Helika jätkab nüüd omavalitsustes kohalike spetsialistide koolitustega.

Koostöös Valioga saime 2 aasta jooksul läbi Liblikaefekti kampaania toetada pea 100 vähekindlustatud lapse huvi- ja spordiringi tegevust ning rajada palliplatsi Pivarootsi puhkekeskuses.

Tihe on koostöö Eurochild organisatsiooniga, koordineerisime Opening Doors for Europe`s Children kampaaniat eesmärgiga perest eraldatud laste perepõhise asendushoolduse tagamiseks.

Muretseme laste tervise pärast viies läbi küsitluse „Sinu lapse koolikott“, milles osales 3418 lapsevanemat. Siin on uute lahenduste leidmise tee veel ees, et veidigi kergendada eriti algklasside õpilaste koolikotti. 21. sajandi kasvav epideemia – ülekaalulisus alates lapseest on meiegi mureprobleemiks.

Selge sõnumi auhinna pälvis Juhani Püttsepa koostatud raamat „Mina olen enda oma“. Targalt internetis on olnud Malle nn elutöö, see projekt pärjati 2017. aastal „Inimeseõpetuse Aasta Tegu 2017“ laureaadi tiitliga.

Oleme väheseid organisatsioone, kes ka praktiliselt aitavad lastel suvist puhkust veeta oma Pivarootsi või Remniku laagris. Sajad ja sajad lapsed veedavad neis rõõmsalt ja kasulikult lühema või pikema perioodi oma suvepuhkusest. Alar, Katrin ja Annika koos oma meeskondadega, see on teie töö tulem, et suvepäevad, nii vihmased kui päikeselised mööduksid huvitavalt. Laste toredad suvemeenutused veebis või facebookis on nendepoolne tänu. Eraldi tänu Tallinn Reval Rotary Klubile, kes pakub juba aastaid Päikeselaagris Remnikul 220 vähekindlustatud lapsele võimalust nautida suverõõme. Kristel, Sulle ja klubikaaslastele siiras tänu laste aitamise eest!

Partnerid – nad leidsid meid üles kohe peale liidu tekkimist. Meie siirad tänusõnad kuuluvad sotsiaal- justiits- ja haridus ning teadusministeeriumile, hasartmängumaksu nõukogule,

Vabaiühenduste Liidule, Hariduse Infotehnoloogia Keskusele, Lasteabile, PRIAle, KIKile, Kuskile . Partnerid välismaalt eesotsas Soome Lastekaitse Keskliiduga, kes meile alati appi tõttavad, meid koolitavad ja toetavad ka rahvusvahelisel areenil, kellelt õppida on ikka nii palju ja kellest nii mõnestki on saanud tõelised estofiilid.

Kohalikud ühingud on need, kelle kaudu jõuab liidu tegevus kohtadele ja 29 ühingut või seltsi või klubi loovad selle vahetu kontakti perede ja lastega. See on täiesti vabatahtlik töö, mida teete oma pere ja töö kõrvalt. See nõuab suurt südant, märkamist ja tahet aidata seal, kus saate. Ilma teieta ei saaks liit toimida – tänud kõigile!

Head presidendid, kes te olete läbi 30 aasta juhtinud liitu: Leo, Katrin, Elmar, Toivo, Loone –igauks andis endast parima, et liit areneks ning lastele suunatud tegevused jõuaksid kohtadeni.

Tänane vanematekogu – teie olete ajustrust ja ideede väljatöötajad: tänud teile!

Ilma igapäevase elu juhtimiseta organisatsioon ei toimiks. Toomas Palu, Alar Tamm, Martin Medar, Tõnu Poopuu – ikka ainult mehed on selle raske igapäevase töö kandjad: Aga ilma suurepärase naiskonnata – Helika, Malle, Helen, Marie, Viive, Annika, Kiira, Kerli ja Grete, ei saakski kõik tehtud ja korralikult vormistatud. Eraldi meie finantsdirektor Aire –

oled alati eelarve täitmist juhtinud ja võlgadeta meid aastast aastasse edasi viinud. Kõigile teile meie tänu ja tugev aplaus.

Maailma muutmine on võimatu, seda teame me kõik. Kuid õnneks kõik ei usu sellesse ja just nemad muudavadki maailma! Nende G .B. Shaw sõnadega lõpetan ja luban, et lastekaitse ei kao kunagi, sest alati on vähemalt üks väike silmapaar, kes vajab abi. Niisiis – märkame ja aitame!